

ВІДГУК

офіційного опонента про дисертацію

Баранової Юлії Валеріївни

«Формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи»

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Прагнення українських університетів до європейського та світового освітнього простору вимагає значного зростання ролі науково-дослідної роботи студентів у процесі професійної підготовки. Розвиток освіти та науки в провідних країнах світу – єдиний комплексний процес, у якому університетам традиційно надана пріоритетна роль. Професійна підготовка майбутніх фахівців і власні університетські дослідження тісно інтегровані, постають єдністю набуття та передачі знань молодому поколінню.

Рівень наукової діяльності та її інтеграції з навчальним процесом не забезпечує необхідної підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів і створення конкурентоспроможних наукових розробок. Наукову роботу часто здійснюють формально, тому випускники університетів недостатньо використовують досягнення науки в практичній діяльності, зазнають значних труднощів в організації науково-дослідної роботи, хоча зрозуміло, що без оволодіння методами наукового пізнання неможливе глибоке усвідомлення сутності педагогічних явищ і процесів. Отже проблема дослідження Баранової Ю. В. не викликає сумнівів щодо її актуальності та перспективності. Позитивним є те, що у процесі викладу основних наукових результатів відчувається прагнення дослідниці вирішити виявлені суперечності, що є одним з найсуттєвіших показників якості проведеного дослідження.

Глибокий аналіз джерельної бази дозволив здобувачеві коректно визначити науковий апарат дослідження. Зокрема, його предмет логічно узгоджується з об'єктом і метою, яка полягає в обґрунтуванні теоретичних і методичних засад, розробці та експериментальній перевірці системи формування суб'єктності майбутніх учителів у процесі фахової підготовки. Коректно сформульовано завдання дослідної роботи, гіпотеза.

Слід відзначити глибину провідної ідеї дослідження, що полягає у побудові модель формування у майбутніх учителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи й послідовному переході від визначення, теоретичного обґрунтування до експериментальної перевірки педагогічних умов формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи.

Заслуговує на схвалення обрана дисертанткою логіка викладу змісту та основних результатів дослідження, коректного анотування авторських позицій стосовно кожного розділу роботи.

Більш детальне вивчення результатів дослідження Ю.В. Барановою засвідчило наступне. У першому розділі здійснено ретроспективний аналіз проблем організації науково-дослідної роботи в закладах вищої освіти та професійної підготовки вчителів іноземних мов. В дисертаційній роботі висвітлено методологічне підґрунтя, представлене сукупністю наукових підходів, а саме: системного, діяльнісного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного.

Авторка представила теоретичне обґрунтування базових понять дослідження й узагальнення положень теоретичних джерел, що дозволило визначити теоретичні засади підготовки майбутніх вчителів іноземних мов до науково-дослідної роботи. Ю.В. Баранова з'ясувала, що дослідницька діяльність передбачає виникнення дослідницького інтересу, в результаті якого виникає пізнавальна і пошукова активність, яка викликає дослідницьку поведінку.

Здобувачеві вдалося відобразити сутність ключових дефініцій дослідження у ґрунтовному визначенні, а саме: «наука», «дослідження», «наукове дослідження», «дослідницька діяльність», «дослідницька поведінка», «науково-дослідна робота», «науково-дослідна діяльність», «навчально-дослідна діяльність», «самостійно-дослідницька діяльність», «пошуково-дослідницька діяльність» та встановити взаємоз'язок між ними.

У подальших розвідках автор, базуючись на теоретичному аналізі наукової літератури, визначив структурні компоненти підготовки до науково-дослідної роботи (ціннісно-мотиваційний, когнітивний, операційно-процесуальний). Структурні компоненти підготовки майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи май дади змогу виокремити критерії та показники, зокрема *мотиваційний*, що характеризується такими показниками: позитивне ставлення майбутніх викладачів іноземних мов до дослідницької діяльності; рівень сформованості мотивації; ціннісні орієнтації; прагнення до наукового дослідження; розвинені пізнавальні та творчо-пошукові інтереси; схильність до самостійного та безперервного розвитку та вдосконалення знань; дослідницький стиль мислення; спрямованість на інновації, креативність; *когнітивно-дослідницький*, що характеризується такими показниками: ступінь сформованості системи знань (дослідницьких, методичних, психолого-педагогічних, фахових, філологічних); знання логіки наукового-дослідження; знання принципів організації науково-дослідної роботи) та *креативно-діяльнісний* (показники ступінь сформованості дослідницьких умінь (комунікативних, дослідницьких, аналітичних, організаторських).

Виваженість, ретельність та творчий підхід здобувачки виявився у розробці організаційно-педагогічної моделі, яка базується на принципах: системності, неперервності, діалогової взаємодії, креативності, індивідуалізації, діяльності, творчості, складається з трьох блоків: методологічно-цільового, технологічного, діагностико-корегувального, які були об'єднані спільною метою та змістом.

Достатньою за обсягом й цілком логічною є моделювання експериментальної системи формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи. Барановою Ю. В. експериментально перевірялись обґрунтовані педагогічні умови, що сприяли реалізації авторської позиції, зокрема: удосконалення змісту фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов; організація навчання через дослідження; включення майбутніх учителів іноземних мов в професію через набуття досвіду науково-дослідної роботи у позааудиторній роботі та під час навчально-виробничої практики; застосування хмарних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів іноземних мов.

Цікавими для вітчизняної теорії і практики педагогічної освіти є матеріали формувального експерименту, де автором описано досвід впровадження практичних міні-досліджень, дослідницьких проєктів, кейс-технологій.

Аналіз результатів формувального етапу дослідно-експериментального навчання здійснювався на основі зіставлення емпіричних даних контрольної та експериментальної груп з використанням методів математичної статистики та підтвердив ключову ідею дослідження, справедливість загальної гіпотези.

Зміст рецензованої роботи свідчить про ґрунтовне вивчення дослідницею проблеми, глибину, виваженість і самостійність її аналізу, системне осмислення матеріалу, творче застосування загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, що дозволило досягти поставленої мети і розв'язати систему теоретичних і прикладних завдань.

Беззаперечними є наукова новизна й теоретична значущість виконаного дослідження. Вірогідність отриманих результатів забезпечена ґрунтовним аналізом значного обсягу інформаційних джерел; доцільно вибраними й використаними методами дослідження, репрезентативністю вибірки; підтверджена достатньо представницькою апробацією на наукових конференціях різного рівня, математично-статистичною інтерпретацією кількісного та якісного аналізу емпіричних даних.

Автореферат відповідає змісту дисертації, а обсяг і характер публікацій автора (16 публікацій, з них 14 – одноосібних), зокрема: 1 стаття у колективній монографії, 4 статті у наукових фахових виданнях України, 1 стаття у виданні, віднесеному до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus, 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні, 8 статей мають апробаційний характер, 1

навчально-методичний посібник) засвідчують фундаментальність її доробку.

Вищезазначене дозволяє стверджувати, що представлена дисертаційна робота є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають важливе теоретико-методичне і практичне значення для розв'язання завдань удосконалення процесу професійної підготовки майбутніх вчителів іноземних мов у закладах вищої освіти.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, вважаємо за необхідне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Ключове поняття дисертаційної роботи «готовність майбутніх учителів іноземних мов до науково-дослідної роботи» здобувач визначає, як «...сукупність особистісних, психологічних, професійних особливостей майбутніх вчителів, що охоплюють ціннісно-мотиваційну, когнітивну та операційно-процесуальну сфери професійної діяльності, яка дає змогу організовувати та проводити науково-дослідну роботу». На наш погляд, таке трактування готовності майбутніх учителів до науково-дослідної роботи може бути використано для майбутніх вчителів будь-якої спеціальності. Доцільним було б презентувати специфіку готовності до науково-дослідної діяльності саме майбутніх вчителів іноземних мов.

2. Автор, характеризуючи методологічну основу дисертації, пропонує низку педагогічних підходів: системний, діяльнісний, особистісний, акмеологічний, компетентнісний. Недостатнього обґрунтованою була репрезентація акмеологічного підходу в тексті дисертації пп 1.1.

3. Вбачаємо більш доцільним було б представити в експериментальній частині позанавчальну науково-дослідну діяльність майбутніх учителів іноземних мов, їх участь у наукових студентських конференціях, наукових гуртках, участь у Всеукраїнському конкурсі наукових робіт, написанні наукових статей і тез. Відстежити траєкторію науково-дослідного зростання студентів.

4. Вважаємо суттєво посилено б практичне значення дослідження висвітлення в пп. 3.1. шляхів більш широкої реалізації технологій формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи та впровадження педагогічних умов обґрунтованих дослідницею в пп. 2.2.

5. На наш погляд, поняття «середовище» потребує більш детальної характеристики, з огляду на те, що автор надає цієї категорії першочергове значення у процесі формування у майбутніх вчителів іноземних мов готовності до науково-дослідної роботи, а саме: технічне середовище (персональні комп'ютери, планшети, комп'ютерні аудиторії), програмне середовище (прикладне програмне забезпечення, Інтернет), предметне середовище (хмарні технології), методичне середовище (інструкції, методичні рекомендації).

Проте зазначені зауваження мають дискусійний характер та не зменшують високу наукову значущість дисертаційного дослідження, яке є концептуальним, цілісним, системним, завершеним, що робить вагомий внесок у розвиток теорії та методики професійної освіти. Отримані автором результати можуть бути використані у процесі розробки навчальних планів та програм для студентів педагогічних спеціальностей, а також у системі підвищення кваліфікації вчителів.

Отже, підсумовуючи вище зазначене, наголошуємо: дисертаційне дослідження теоретично і методологічно обґрунтовано, має безперечну наукову новизну, теоретичну і практичну значущість, є завершеним самостійним дослідженням, повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р., а її автор Баранова Юлія Валеріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,

декан факультету іноземних мов

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

С.О. Шехавцова

Підпис доктора педагогічних наук, доцента, декана факультету іноземних мов
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
С. О. Шехавцової засвідчую:

Начальник відділу кадрів

ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

В.О. Никитенко

Проректор з науково-педагогічної роботи
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»

Л.Д. Ваховський